

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Eenheidsstreven

De nieuwe tijd dien we zijn ingetreden, roept allerwege om eenheid. In het verleden was het Nederlandsche volk verdeeld in allerlei groepen en groepjes, in de politiek en in het sociale leven en in de sportwereld en in ...noem maar op!

Maar het gemeenschappelijk vijf-jarig lijden onder de verdrukking van den overheerscher heeft ons naar elkaar toegedreven, heeft ons saamgebonden, heeft bij ons verlevendigd het saamhoorheidsgevoel, het gevoel van één-zijn als Nederlanders. Ondanks alle verscheidenheid hebben we dit toch gemeen: we zijn Nederlanders, we zijn burgers van één staat, we vormen tezamen één volk, één natie. En op grond van die saamhoorheid moeten we op alle gebied meer eenheid toonen, de oude verbodsketting uit den weg ruimen en bij den wederopbouw hand in hand staan.

Een eenheid alzoo, die haar grondslag vindt in iets wat inderdaad gemeenschappelijk is n.l. het burgerschap van het koninkrijk der Nederlanden.

Over dit eenheidsstreven is al veel gezegd en geschreven, in prijzenden en in afkeurenden zin. Ook in deze kolommen mag een woord over deze kwestie niet uitblijven.

Dit eenheidsstreven is zeer gevaarlijk.

Zoo moeten we het zeggen: eerlijk en oprecht, hoe onsympathiek die uitspraak velen zal zijn.

Gevaarlijk, niet maar voor ons knusse, christelijke, gereformeerde kringetje zoodat wij op grond van groepsbelang, partijbelang ons tegen het eenheidsstreven te weer stellen. Maar gevaarlijk voor Nederland.

Hoe ziet die eenheid er uit? Die eenheid neemt als basis één bepaalde zijde van het rijk geschaakte menschelek leven, het staatkundige; maakt die zijde los uit het geheele samenstel van levenssferen waarin de mensch zich beweegt, omdat zij die eene zijde losmaakt van het hart waarin het brandpunt en het vereenigingspunt is van alle levenssterren en waar principieel de richting waarin de mensch op al die terreinen zich beweegt, wordt bepaald; en gaal dan aan het bouwen.

Wij zijn echter niet alleen burgers van Nederland, wij zijn ook lid van de kerk, wij hebben ook te maken met het onderwijs dat gegeven wordt, wij staan ook midden in het maatschappelijk leven. Die dingen zijn niet los van elkaar, het hangt alles samen. En de manier waarop wij ons in al die dingen bewegen, wordt bepaald door ons hart. Is ons hart gericht op het Woord Gods om dat te gehoorzamen, ja dan neen? Daár ontstaat de tweespalt, die doorklukt in alle levenskringen, ook in het Nederlanders zijn. Ik kan en mag het Nederlanderschap niet losmaken van het andere, om daarin dan een gemeenschappelijke basis te vinden voor eenheid.

Dan heb ik in principe het staatkundige gemaakt tot het alles beheerschende in het leven, dan heb ik in principe binnengehaald het nationaal-socialisme. Wel in verrijnden vorm, niet bruut en ruw en wreed zooals het Duitsche nationaal-socialisme zich heeft geopenbaard en uitgeleefd, maar toch het nationaal-socialisme. Wel op Nederlandsche leest geschoeid en trouw aan het huis van Oranje, maar toch het nationaal-socialisme. Het nationaal-socialisme, dat in het nationale zoekt de eenheid, de saambinding, de gemeenschap (*societas*) der menschen en dat zoo den staat maakt tot den alles overkoepelenden levenskring.

Daarom is dit eenheidsstreven zoo gevaarlijk, zoo gevaarlijk voor Nederland. Het is een herhaling van wat de vorige eeuw heeft doen zien. Na de Fransche overheersching bleven de ideeën van de Fransche revolutie de geesten leiden, ook hier in ons land. De terreur verdween, zeer zeker, er werd orde geschapen in den chaos, inderdaad. Maar de ideeën bleven. Die gingen ook heerschen in de kerk. Die leidden tot de vervolging van de Afgescheidenen. Vervolging in naam van de eenheid en de verdraagzaamheid.

Thans gaan we hetzelfde beleven. De tyran is verdwenen, Oranje zit weer op den troon.

Maar de revolutionaire ideeën blijven den toon aangeven. Eenheid, gegrond in het staatkundige, in het nationale, met verwaarloozing van de principieele instelling.

Nederland, let op u saeck!
Sappemeer.

B. Jongeling

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Daar is een verhaal van een man, die zeer ontevreden over zijn vaderland, op reis ging, om een meer volmaakte wereld te vinden. Hij zwierf heel de wereld rond en vond niets goeds, tot hij eindelijk den voet aan wal zette van een land, van hetwelk hij zeide: dit is het. Maar toen hij goed toezag was hij in zijn vaderland terug.

Iets dergelijks beleven wij thans.

Wij zijn het er nu tamelijk wel met elkander over eens — althans volgens onze bladen — dat de tijd vóór den oorlog een tijd „van niks” was, om het nu maar kort en krachtig te zeggen. Het oude is nu voorbijgegaan, er is een nieuwe wereld, waarin men de oudere menschen, die nog leven met hun denken in de vorige wereld, moeilijk kan gebruiken.

Als gij ergens op een vergadering van al die nieuwe menschen zoudt: vrienden luistert eens, de moeilijkheden, waarvoor wij staan, zijn niet nieuw, laat ons nagaan hoe men voorheen daartegen streefde en luistert naar oude getuigen — men zou u wegjoelen. Maar ga recht op staan, sla u op uw fiere borst en roep: diegenen, die in deze dagen van vernieuwing meenen, dat de oude wereld weer terugkeert — en nu even wachten en de stem wat laten zakken en dan ernstig voortgaan — die vergist zich; het applaus is voor u zeker.

Voor al op politiek gebied is alles wat er voorheen was, weg. Maatschappelijke bonden mogen weer naar vorigen vorm optreden, maar ik hoor blijv. van de anti-revolutionaire partij niet meer spreken. Die is, naar ik verneem, weg, en de kiesverenigingen zijn weg, en moeten weer opnieuw worden opgericht en onze anti-revolutionaire pers is weg en daar is thans een Christelijk-nationaal pers en een Christelijk nationale partij. Alles nieuw. Maar wij hebben een minister-president, die spreekt van Volksherstel naar Christendom en humanisme; het eene is evenveel waard als het andere.

Wij waren dus zeer ontevreden over het oude, Hitler heeft er ons van afgeholpen; thans zetten wij den voet aan wal van een nieuwe wereld.

Wonderlijk! Als ik nu goed toelust, zijn wij teruggekeerd naar den tijd vlak na de Fransche revolutie, in de wereld van nu heel ruim een eeuw geleden.

De klok is een eeuw teruggezet.

Men zal zeggen: maar bewijs dat nu eens?

Wel, zoo even na de Fransche revolutie zeiden de menschen: nu allemaal één. Verdraagzaamheid is de grootste deugd. Wij hebben saam geleeden en wat in het lijden één was, kan het ook zijn in dagen van nieuwe gezondheid.

Wij moeten niets hebben van de antithese, zooals bijv. een Bilderdijs die predikte en die een Da Costa drift.

De revolutie was vreeslijk in haar middelen; de beginselen waren niet zoo kwaad. Vooral die eenheid niet. Grondslag voor ons moet zijn: Christendom en humanisme. Christendom boven geloofsverdeeldheid. Van neutraliteit sprak men toen nog niet. Dat kwam later. Men was zeer christelijk; alleen maar ruim en niet strijd-lustig en verdraagzaam. Wie men niet kon verdragen, dat waren de menschen, die zich bij uitzondering christelijk noemden, omdat zij wilden leven dicht bij het verouderde Woord van God. Die moesten verdwijnen.

Thorbecke is herleefd in Schermerhorn. Natuurlijk: tegen de revolutie; maar er was toch een nieuwe wereld.

Dat is het eerste waarop ik wil wijzen.

Daar kwam toen allengs toch ook een christelijk politieke actie. Allereerst was daar Groen van Prinsterer, die tegen Thorbecke streefde, met wien hij eens zoo bevriend was geweest.

Die Groen riep: naar het Woord Gods terug. Naar de kracht, die eens ons volk groot maakte: de Calvinistische reformatie. Want daar vindt gij de fundamenteelen voor onze constitutionele vrijheden.

Dat vonden velen te belijnd, al was men het met Groen eens, dat Europa vóór alles behoorde terug te keeren tot den Christus. Hoor hoe Groen pleitte op de vergaderingen der Evangelische alliantie. Maar men begreep hem niet.

Hier te lande had hij te strijden tegen ethischen en breinischen, tegen de laatste, die eenheid van alle menschen in vrede begeerden, voornamelijk, en voorts ook tegen conservatieven, die inderdaad niet verstonden, dat een christen de teekenen van zijn tijd behoort te begrijpen.

Eenheid, christelijk nationaal — dat alles stond dus voorop. Maar wat is geweest de wording van de krachtige anti-revolutionaire partij? Het moment, dat Groen brak met al zijn verdraagzame vrienden en in zee ging met het bekende driemanschap. Men kon geen kamerzetting veroveren, maar stond op sterke beginselbasis. Men liet de valsche eenheid los en wilde allereerst gehoorzaam zijn.

Thans wordt de roep om eenheid vernomen. En dat allen, die den Christus belijden, ook op politiek gebied één zijn, dat is goed.

Maar valt er voor de nieuwe menschen, die zoo sterk zich gevoelen, niet nog een klein beetje uit de geschiedenis te leeren; uit het werk van Groen en Kuiper?

Indien dit niet zoo zou zijn — hoe bittere teleur-

stelling zullen zij beleven. Wij beleven die nu reeds. Want zeer zeker zal niemand zeggen, dat in den verzetstijd de Calvinisten achterop stonden.

Maar als de nieuwe wereld er is, verschijnt de humanist en zegt: ik ben de man, dien gij moet hebben. En waar was ons protest?

Ziedaar een tweede trek van de nieuwe wereld, die heel oud blijkt te zijn.

Wat ook opvalt is dit: ook dr. Kuiper zocht eenheid, en hij gewaagde daarom in het eerst van antirevolutionaire „richting”. Maar allengs zette hij het Calvinistisch belijden sterker op den voorgrond. Dit was de voor-naamste oorzaak, dat Lohman onze partij verliet en de Christelijke historische groepen zich afzonderlijk organiseerden. Heeft de invloed van de Christelijke politiek daardoor geleden? Juist daarna kwam de antirevolutionaire partij het sterkst te staan, kon zij zich het krachtigst openbaren.

Een der gloriepunten van dr. Kuiper's journalistiek en wetenschappelijk werk is geweest, toen hij — het was in Amerika, maar heel de wereld hoorde er toch van — het Calvinisme beleed als de eenige wereldbeschouwing, die den volkeren de vrijheid kon bieden en dit altijd weer kan doen. Omdat het Calvinisme internationaal is, wijl het Woord Gods internationaal is en heel de wereld en allen volkeren geldt, want Calvinist wil niets anders zeggen, dan dat er een mensch is, die de absolute soevereiniteit Gods aanvaardt en de volle autoriteit van het Woord Gods.

Zoo is de negentiende eeuw geëindigd voor ons anti-revolutionaire politieke leven. Wij wisten, dat onze kracht schuilt in dat Calvinisme, dat internationaal is. Ons getuigen behoorde tegenover heel de wereld van ongelooft en revolutie te staan.

Welnu — wij hebben van die twee, in nieuwen bond, de gruwelen weer gezien. De volkeren hebben zwaar onder dat alles geleden. Nu is er dan ontkoming geweest. Maar waar is het buigen voor Gods soevereiniteit? Waar is waarachtige terugkeer tot den Heere der heeren?

En zullen wij Calvinisten nu slechts „Christelijk nationaal” zijn, hervattend een politiek experiment, dat steeds bleek buitengemeen gevaarlijk te zijn en voor onze trouw aan de zuivere beginselen, en voor onzen wezenlijken invloed?

Laat ons maar goed toezien; wij kwamen in een nieuwe wereld, waarin de Calvinist, die gedurende den tijd van gevaar geduld kon, spoedig achteruit moet treden, of hij wordt het „kwaade beest” de vreeslijk onverdraagzame, de man, die de eenheid niet wil en die den humanist den christennaam durft ontzeggen....

En dan begint eerst onze strijd; wie weet niet groot en sterk weer in 't begin. Maar onze Koning is machtig en Hij alleen regeert.

Met hartelijke groeten en heilbode uw toegeneegen
MARNIX

UIT DE HISTORIE

1945 in vergelijking met 1813

1. Overheerschings-wee.

Nog lang is de tijd niet gekomen om een enigszins zuivere vergelijking te kunnen trekken tusschen 1945 en 1813. Ondanks, of liever: juist tengevolge van den grooten afstand-in-tijd rijst het beeld van 't geen de Nederlandsche natie doorleefde bij de verbreking van 't Fransche juk heel wat duidelijker en scherper omlijnd voor ons op, dan wat onze eigen tijd in den wirwar van fragmentarische gegevens bij de verlossing uit Duitsche terreur ons presenteert.

Niettemin kan het niet ondienstig zijn, bij een vergelijking van beide data en facta, een voorloopig antwoord te zoeken op vragen als deze: uit wat diepte werd ons volk beide malen bij de vrijmaking opgevoerd, en wat waren de reactie's tijdens en na het doorgestane leed; welke waren de principes en uitgangspunten, de tendenzen en aspiratie's van het pas bevrijde volk?

Legt men de geschiedenis van den Franschen tijd naast dien van den Duitschen bezettings-tijd, dan is ongetwijfeld het laatste wee erger geweest dan het eerste, al was de tijdsduur ongelijk (18 jaar tegen 5) en al werd ons inlijving bij Duitschland bespaard.

Toch: de parallellen liggen voor 't grijpen, en in velerlei opzicht is wat de Duitschers ons aandeden een da capo van het Fransche dwang-systeem, alleen de stijl is fugatisch geworden en het geluid gezwollen tot een daverend fortissimo.

Massa-slavernij die den naam draagt van nieuwe orde; de wolf in schapenvacht, die zich aanstelt als beschermder der zwakken en schut-heer der volken tegen dreigende tirannie, en een eeuwenlange gulden toekomst in uitzicht stelt, — we kennen 't camouflage-spel.

Zoo heeft men 't ook in de vorige eeuw leeren kennen; tot een adviseerende Hollandsche